

**Коледж приватного вищого навчального закладу
«Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»**

Циклова комісія з правознавства

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Право соціального забезпечення

підготовки молодшого спеціаліста

галузь знань **0304 «Право»**

спеціальність **5.03040101 «Правознавство»**

(Шифр за ОПІ ВПІ 9)

Кіровоград – 2015 рік

Програма навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» для студентів за спеціальністю «Правознавство»

Розробник: викладач циклової комісії з правознавства Кондратенко В.М.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Науково-методичною комісією ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Протокол від 08 вересня 2015 року № 1

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки молодших спеціалістів 0304 «Право», спеціальності 5.03040101 «Правознавство».

Предметом вивчення навчальної дисципліни виступає комплекс суспільних відносин, у яких реалізуються заходи держави щодо захисту населення від несприятливих наслідків соціальних ризиків.

Міждисциплінарні зв'язки: сімейне право, адміністративне право.

Програма навчальної дисципліни складається з наступних змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Загальна частина.

Змістовий модуль 2. Особлива частина.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Право соціального забезпечення» полягає у формуванні системи знань з правового регулювання соціально-забезпечувальних правовідносин в Україні, у забезпеченні оволодіння студентами сукупністю спеціальних теоретичних знань, а також практичних навичок для подальшої роботи майбутніх фахівців.

Завдання курсу «Право соціального забезпечення»:

- ознайомлення з основними поняттями та принципами права соціального забезпечення;
- вивчення системи чинного законодавства про соціальне забезпечення, правових проблем, що виникають в процесі його застосування;
- визначення особливостей правового статусу суб'єктів права соціального забезпечення;
- вивчення підстав та умов виникнення, зміни та припинення соціально-забезпечувальних правовідносин;
- засвоєння методів регулювання соціально-забезпечувальних правовідносин та специфіки захисту прав суб'єктів права соціального забезпечення.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- визначення основних категорій та понять права соціального забезпечення;
- нормативно-правові акти про соціальне забезпечення,
- наукові роботи з проблем права соціального забезпечення
- узагальненням судової практики;

Вміти:

- відрізнити правовідносини, що регулюються правом соціального забезпечення від тих, які є предметом регулювання інших галузей права,
- застосовувати отримані знання до конкретних життєвих ситуацій;

- орієнтуватись у напрямках розвитку галузі права соціального забезпечення. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин; 2,5 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Тема № 1: Поняття, предмет, метод та система права соціального забезпечення

Загальне поняття про соціальне забезпечення. Історія становлення та розвитку соціального забезпечення. Поняття соціального забезпечення, соціального захисту, соціальної політики держави. Місце і роль соціального забезпечення в соціальній політиці Української держави. Право на соціальне забезпечення – одне з найважливіших конституційних прав громадян України. Концепція соціального забезпечення населення України. Поняття та предмет права соціального забезпечення. Метод права соціального забезпечення. Сполучення імперативного і диспозитивного способів правового регулювання. Основні функції права соціального забезпечення. Система права соціального забезпечення. Поняття системи та структури права соціального забезпечення. Місце права соціального забезпечення в системі національного права. Співвідношення права соціального забезпечення з суміжними галузями права (конституційним, трудовим, цивільним, адміністративним, фінансовим). Форми і види соціального забезпечення в Україні. Система органів, які здійснюють соціальне забезпечення в Україні. Загальна характеристика права соціального забезпечення зарубіжних країн.

Тема № 2: Джерела і форми права соціального забезпечення

Поняття джерел і форм права в загальній теорії права. Поняття форм права соціального забезпечення, їх класифікація та види. Конституція України як форма права соціального забезпечення. Загальна характеристика форм права соціального забезпечення. Закони України: «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про пенсійне забезпечення», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про статус і соціальний захист осіб, які постраждали від Чорнобильської катастрофи», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про основи соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та інші. Підзаконні нормативно-правові акти в праві соціального забезпечення: Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, акти Пенсійного фонду України та Міністерства праці і соціальної політики України. Акти соціального партнерства – генеральна угода, галузеві та регіональні угоди, колективні договори підприємств – як форми права

соціального забезпечення. Локальні нормативні акти як форми права соціального забезпечення. Міжнародно-правові акти, як форми права соціального забезпечення України. Основні міжнародні правові акти про право людини на соціальне забезпечення. Право соціального забезпечення за Загальною декларацією прав людини (ООН, 1948 р.) і Міжнародним Пактом про економічні, соціальні та культурні права. Європейська соціальна хартія (Рада Європи, Турін, 1961 р.), і Європейська соціальна хартія (переглянута) (Рада Європи, Страсбург, 1996 р.), як джерело європейських міжнародних стандартів у сфері соціального забезпечення.

Тема № 3: Принципи права соціального забезпечення

Поняття та система принципів правового регулювання соціального забезпечення. Проблеми законодавчого закріплення принципів права соціального забезпечення. Роль і значення загальноправових та міжгалузевих принципів у праві соціального забезпечення. Зміст галузевих принципів права соціального забезпечення: соціальне забезпечення за умов обов'язкового страхування всіх найманих працівників і самозайнятих осіб; різноманітність форм і видів соціального забезпечення застрахованих працівників; диференціація умов і норм соціального забезпечення від характеру і тривалості трудової діяльності і розмірів страхових внесків робітників; забезпечення пенсіями і допомогою на рівні прожиткового мінімуму; здійснення соціального забезпечення за рахунок державних і недержавних страхових фондів; здійснення соціального забезпечення органами державного управління; охорона і захист права і законних інтересів громадян на соціальне забезпечення. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»). Основні державні соціальні стандарти та порядок їх встановлення. Прожитковий мінімум – базовий соціальний стандарт, порядок його встановлення та застосування. Інші соціальні стандарти та державні соціальні гарантії в сфері соціального забезпечення: мінімальна пенсія, середньомісячний сукупний дохід сім'ї, межа малозабезпеченості тощо.

Тема № 4: Правовідносини в сфері соціального забезпечення

Поняття правовідносин в загальній теорії права. Поняття, види, класифікація та особливості правовідносин у сфері соціального забезпечення. Правовідносини: основні (матеріальні), процедурні, процесуальні. Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин у сфері соціального забезпечення. Особливості юридичних фактів та їх види. Суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення: поняття, види, правосуб'єктність. Громадяни як суб'єкти правовідносин. Сім'я як суб'єкт правовідносин. Уповноважені державою органи як суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення. Фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування. Недержавні структури як суб'єкти правовідносин. Об'єкт правовідносин. Зміст правовідносин. Пенсійні правовідносини.

Правовідносини по забезпеченню державними допомогоюми. Правовідносини, що виникають у зв'язку з утриманням в установах і будинках для престарілих, у зв'язку із санаторно-курортним лікуванням, у зв'язку з протезуванням та у зв'язку з медичним обслуговуванням. Відмінність пенсійних правовідносин від інших правовідносин по соціальному забезпеченню. Процедурні правовідносини: а) правовідносини, що виникають у зв'язку з встановленням фактів та обставин, які мають юридичне значення для основних правовідносин; б) правовідносини, що виникають у зв'язку з вирішенням питання про призначення того або іншого виду забезпечення. Процесуальні відносини, в яких вирішуються спори, відносно окремих юридичних фактів.

Тема № 5: Страховий (трудоий) стаж. Вислуга років

Поняття та значення страхового (трудоого) стажу в праві соціального забезпечення. Класифікація трудового стажу та його види. Страховий стаж як загальна умова виникнення права на деякі види пенсій за солідарною системою. Поняття мінімального страхового внеску. Поняття коефіцієнта страхового стажу. Види трудової діяльності, що зараховуються до стажу роботи. Порядок обчислення страхового (трудоого) стажу для призначення пенсій та допомог. Пільги по обчисленню стажу роботи (загального, спеціального). Значення спеціального трудового стажу в пенсійному забезпеченні. Стаж роботи в професіях, виробництвах і посадах, зазначених у списках № 1, № 2, та у списках інших професій. Вислуга років. Поняття та види. Нормативно-правове регулювання вислуги років. Порядок обчислення вислуги років: військовослужбовцям, працівникам органів внутрішніх справ, державним службовцям, службовцям місцевого самоврядування, працівникам прокуратури та митних органів. Вислуга років окремих категорій працівників авіації і льотно-випробного складу та окремих категорій працівників галузей народного господарства. Підтвердження трудового стажу. Документи, що підтверджують трудовий стаж і вислугу років. Посвідчення свідків про трудовий стаж. Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Особлива частина

Тема № 6: Пенсії за віком

Сучасний стан та особливості реформування державної системи пенсійного забезпечення в Україні. Структура нової системи пенсійного забезпечення. Солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, накопичувальна система пенсійного страхування, система недержавного пенсійного забезпечення. Поняття пенсійного забезпечення. Особи, які мають право на пенсію. Поняття пенсій за віком. Загальні умови виникнення права на пенсію за віком: пенсійний вік, страховий стаж, страхові внески. Особливості пільгового пенсійного забезпечення. Умови призначення пенсій за віком особам, які зайняті на

роботах з шкідливими і важкими умовами праці та підземних і відкритих гірничих роботах (Списки №1, №2). Пільгове пенсійне забезпечення громадян, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, багатодітних матерів і матерям дітей інвалідів з дитинства, інвалідам, учасникам війни, сім'ям загиблих військовослужбовців, особам хворим на гіпофізарний нанізм і диспропорціональним карликам, інвалідам по зору першої групи.

Визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії у солідарній системі. Порядок обчислення і перерахунку пенсій за віком. Розміри пенсій і надбавки до пенсій за віком. Мінімальний розмір пенсії за віком. Пенсії за віком при неповному стажі роботи. Порядок призначення та виплати пенсій за віком. Підвищення розміру пенсій за віком у разі відстрочки часу її призначення. Утримання з пенсій.

Тема № 7: Пенсії за вислугу років.

Поняття пенсії за вислугу років. Категорії осіб, які мають право на пенсію за вислугу років. Умови призначення пенсій за вислугу років спеціалістам народного господарства, працівникам освіти, охорони здоров'я соціального забезпечення. Пенсії за вислугу років артистам та деяким іншим категоріям творчих працівників театрів, театральньо-видовищних підприємств. Пенсії за вислугу років льотно-випробному складу цивільної авіації. Умови виникнення права на таку пенсію та визначення її розмірів. Особливості пенсійного забезпечення суддів, державних службовців, народних депутатів України, працівників прокуратури, служби безпеки, митних органів, працівників науки, військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ. Розміри пенсій та порядок їх обчислення. Надбавки по пенсії за вислугу років. Пенсії за особливі заслуги перед Україною. Коло осіб, які мають право на пенсії за особливі заслуги перед Україною, умови а порядок її призначення.

Тема № 8: Пенсії по інвалідності

Загальний стан інвалідності в Україні. Поняття інвалідності. Організації діяльності медико-соціальних експертних комісій (МСЕК) та їх повноваження щодо встановлення інвалідності. Характеристика окремих груп інвалідності. Поняття та юридичне значення: професійного захворювання, трудового каліцтва, загальних причин інвалідності, поранення, контузії і других причин інвалідності при призначенні пенсій. Поняття та види пенсій по інвалідності. Страховий(трудоий) стаж як умова права на пенсію по інвалідності. Умови призначення пенсій по інвалідності внаслідок загального захворювання, по інвалідності від трудового каліцтва або професійного захворювання. Порядок призначення та виплати пенсій. Мінімальні розміри пенсій. Надбавки до пенсій по інвалідності. Пенсії по інвалідності військовослужбовцям та працівникам міліції. Особливості призначення пенсій по інвалідності державним службовцям, народним депутатам України, суддям, прокурорським працівникам, працівникам науки та працівникам митних органів. Умови обчислення пенсій та її розміри.

Надбавки до цих пенсій. Підвищення пенсій інвалідам війни та учасникам бойових дій. Період на який призначається пенсія по інвалідності. Строк виплати пенсії по інвалідності в разі зміни групи інвалідності або відновлення працездатності.

Тема № 9: Пенсії в разі втрати годувальника.

Поняття пенсії в разі втрати годувальника. Склад членів сім'ї, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника. Поняття утримання. Поняття непрацездатності члена сім'ї. Умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника. Обчислення розміру пенсії. Диференціація розмірів пенсії в залежності від причин смерті годувальника, кількості непрацездатних членів сім'ї, та заробітної платні. Мінімальний розмір пенсій. Розміри пенсій дітям-сиротам. Виділення частки пенсії. Особливості призначення пенсій у зв'язку з втратою годувальника членам сім'ї суддів, прокурорських працівників, працівників науки, державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування. Умови виникнення права та розмір пенсій, у зв'язку з втратою годувальника, військовослужбовцям та працівникам органів внутрішніх справ. Пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання. Період на який призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника. Зміна розміру пенсій.

Тема № 10: Державні допомоги

Конституційні засади права на державні допомоги в Україні. Поняття та ознаки державних допомог, їх місце у системі соціального забезпечення. Принципи надання державної соціальної допомоги в Україні: законодавче визначення умов і порядку надання соціальної допомоги; адресність; гуманність; доступність; законодавче встановлення соціального стандарту нужденності; залежність розміру соціальної допомоги від рівня нужденності особи; безповоротність надання допомоги. Види допомог сім'ям з дітьми: допомога по вагітності і пологах; одноразова допомога при народженні дитини; допомога по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку; допомога на дітей, які знаходяться під опікою та піклуванням; допомога на дітей одиноким матерям; допомога малозабезпеченим сім'ям з дітьми. Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам. Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію та інвалідам. Державні допомоги особам, що постраждали від Чорнобильської катастрофи та інших техногенних катастроф. Порядок звернення за допомогою. Призначення та виплата допомог. Підстави припинення та відновлення виплати допомог. Поняття та особливості житлових субсидій. Правові підстави призначення житлових субсидій.

Тема № 11: Соціальний захист ветеранів війни, праці та громадян похилого віку

Державна політика в Україні щодо надання пільг. Поняття та ознаки соціальних пільг як податкового виду соціального забезпечення.

Класифікації соціальних пільг за професійним соціальним статусом особи. Поняття соціального статусу особи. Соціальні пільги ветеранам війни, дітям війни, ветеранам праці та особам похилого віку (законодавче визначення поняття «ветеран праці»), інвалідам, особам, які постраждали від нацистських переслідувань, жертвам політичних репресій. Пільги особам, які постраждали від Чорнобильської катастрофи. Класифікація соціальних пільг за змістом. Медико-реабілітаційні пільги; соціально-трудова пільги; житлово-комунальні пільги; соціально-побутові пільги та ін. Джерела фінансування надання пільг Соціальне обслуговування: поняття, форми, види, принципи надання. Органи, які здійснюють соціальне обслуговування. Соціальне обслуговування осіб похилого віку та інвалідів. Медична та соціально-трудова реабілітація інвалідів. Утримання громадян похилого віку та інвалідів у стаціонарних закладах соціального забезпечення. Порядок їх направлення. Протезування та забезпечення інвалідів транспортними засобами пересування. Санаторно-курортне обслуговування. Соціальні послуги територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян. Ритуальні послуги. Порядок надання ритуальних послуг. Допомога на поховання. Соціальне обслуговування дітей-сиріт.

3. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України. – К.: Національний книжковий проект, 2011. – 96 с.
3. Загальна декларація прав людини /Прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. //Права людини (Основні міжнародно-правові документи): Збірник документів. - К.: Офіційне видання,1989.
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16 грудня1966 р. //Права людини (Основні міжнародно-правові документи): Зб. документів. - К.: Офіційне видання,1989.
5. Конвенція 1952 року № 102 МОП "Про мінімальні норми соціального забезпечення": Зб. документів. - К.: Офіційне видання,1989.
6. Європейська соціальна хартія, підписана в Туріні 18.10.1961 р. Переглянута і підписана у Страсбурзі 03.05.1996 р.: Зб. документів. - К.: Офіційне видання,1989.
7. Угода від 13 березня 1992 року "Про гарантії громадян країн - учасниць Співдружності Незалежних Держав (СНД) у сфері пенсійного забезпечення" //http://www.rada.Kiev.ua/laws/pravo/new/
8. Угода України та Російської Федерації від 15 січня 1993 року "Про гарантії прав громадян, які працювали в районах Крайньої Півночі та в

місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі"
[//http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/new/](http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/new/)

9. Концепція соціального забезпечення населення України від 21.12.1993 р. (ВВР. – 1994, № 6).

10. Закон України “Про пенсійне забезпечення” від 05.11.1991 р. № 1788-ХІІ (ВВР. – 1992. - № 3)

11. Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” від 09.07.2003 № 1058-ІV (ВВР. – 2003. - № 49 – 51. – ст. 376).

12. Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення” від 09.07.2003 р. - № 1069-ІV (ВВР. – 2003. - № 47-48. ст. 372.).

13. Закон України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 19.12.1991 р. № 2001-ХІІ (ВВР. – 1991 р. - № 16. – ст. 16).

14. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 18.01.2001 р. № 2240-ІІІ (ВВР. – 2001. - № 14. – ст. 71).

15. Закон України “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування” від 26.06.1997 р. № 400 (ВВР. – 1997. - № 37. – ст. 237).

16. Закон України від 8.07.2011 р. «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи».

17. Закон України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 р.

18. Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ "Про державну службу" // ВВР. – 1993. - № 52. – Ст. 490; станом на 07 червня 2001 р. – ВВР. – 2001. - № 33. – Ст. 175.

19. Закон України від 15 липня 1999 р. № 966-ХІV "Про прожитковий мінімум" // ВВР. - № 38. - Ст. 348.

20. Закон України від 01 червня 2000 р. № 1767-ІІІ "Про пенсії за особливі заслуги перед Україною" // ВВР. – 2000. - № 35. – Ст. 289; станом на 26 грудня 2002 р. – ВВР 2003. - № 7. – Ст. 71.

21. Закон України від 18 січня 2001 р. № 2240-ІІІ "Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами зумовленими народженням та похованням" //ВВР. – 2001. - № 14. – Ст. 71; станом на 17 січня 2002 р. – ВВР. – 2002. - №. 17. – Ст. 124.

22. Закон України від 24.03.1998 р. «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист»/ВВР України . – 1998. - №40-41. ст.249.

23. Закон України від 05.02.1993 р. «Про сприяння соціальному ставленню та розвитку молоді в Україні. /ВВР України. – 1993. - №16. – ст.167.

24. Закон України від 12.12.1991 р. «Про запобігання захворювання на синдром набутого імунодефіциту (СНІД) та соціальний захист населення. / ВВР України. – 1992. - №11. – ст.152

25. Закон України “Про Основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” від 21.03.1991 р. № 875-ХІІ (ВВР. –1991. № 21. – ст. 252).
26. Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантіях їх соціального захисту” від 22.10.1999 р. - № 3551-ХІІ (із змінами і доповненнями ВВР. – 1993. - № 45. – ст. 425).
27. Закон України “Про статус ветеранів військової служби і ветеранів органів внутрішніх справ і їх соціальний захист” від 24.03.1998 р. № 203-98-ВР (ВВР. – 2003. -№ 40-41. – ст. 249).
28. Положення про пенсійний фонд України. Затверджено Указом Президента України від 01.03.2001 р. № 121/2001 (Офіційний вісник України – 2001. - № 9. – ст. 350)
29. Правила обчислення загального трудового стажу для призначення працівників допомоги по тимчасовій непрацездатності: Затверджені постановою Кабміну України від 19.10.1998 р. (ОВУ. – 1998. - № 42. – ст. 1556).
30. Постанова Кабміну України від 06.05.2001р. № 439 “Про затвердження порядку оплати перших п’яти днів тимчасової непрацездатності” (ОВУ. – 2001. - № 20. – ст. 852).
31. Наказ МОЗ України від 13.11.2001 р. № 455 “Про затвердження Інструкції про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян” (ОВУ. – 2001. - № 49. – ст. 2216).
32. Закон України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” від 22.03.2001 р. № 2334-ІІІ (ВВР. – 2001р. – № 9. – ст. 38).
33. Закон України “Про державну соціальну допомогу, особам, які не мають права на пенсію та інвалідам” від 18.05.2004 р. № 1727-ІV (ВВР. – 2004. - № 33, ст. 404).
34. Закон України “Про соціальні послуги” від 19.06.2003 № 966-ІV (ОВУ. – 2003. - № 29. – ст. 1435).
35. Закон України “Про соціальний захист дітей війни” від 18. 11.2004 р. № 2195-ІV (ОВУ. – 2004. - № 50. – ст. 3258).
36. Законодавство України “Про соціальний захист населення”. К. – 2005. 488 с.
37. Закон України “Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей” від 02.06.2005 р. (ОВУ. – 2005. № 25. – ст. 1412).

Додаткова

1. Основи Законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. № 16/98 (ВВР. – 1998. - № 23).
2. Демчук А.А., Надточій Б.О. Коментар до Закону України від 09.07.2003 р. “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” № 1058-ІV. (Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2006 р. № 1. – 510 с.).
3. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту. Навч. посібник – К.. – 2006.
4. Бойко М.Д. Право соціального забезпечення. Навч. посіб. К. – 2006.

5. Зуб І.В., Мінюков П.І. і інші. Право соціального забезпечення України. Навч. пос. Видав. дім “Юридична книга” 2003. – 440 с.
6. Право соціального забезпечення: Навч. Посібник за редакцією П.Д.Пилипенка. – К.:2006. – 496.
7. Прилипко С. Солідарні засоби у соціальному забезпеченні (Право України . – 2003. - № 1. – с. 83-85).
8. Сташків Б.І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. Посібник – К. – Знання. – 2005. – 405 с.
9. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні. Підручник. – Х. 2006. – 432 с.
10. Сивак С. Конституційні гарантії права на пенсійне забезпечення і пенсійна реформа. (Право України. – 1997. № 12).
11. Сивак С.М. Страховий стаж як пенсійний юридичний факт. (Вісник Львівського Державного уні-ту. Вип.. 36. – 2001).
12. Сташків Б.І. Допомога на поховання (Соціальний захист. – 1998. - № 3. – с. 45-52).
13. Бурак В.Д. Синчук С.М. Право соціального забезпечення. Навч. посібник – К. 2013.
14. Надточій Б. Соціальне страхування робітників України у 1929-1934 роках. (Соціальний захист. – 1999р - № 3. – с. 74).

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.kiev.ua/> – офіційний сайт Верховної Ради України
2. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України
3. <http://www.mlsp.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства соціальної політики України
4. <http://www.pfu.gov.ua> – офіційний сайт Пенсійного фонду України
5. <http://nads.gov.ua> – офіційний сайт Національного агентства України з питань державної служби
6. <http://www.social.org.ua> – офіційний сайт Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України
7. <http://www.fse.gov.ua> – офіційний сайт Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності
8. <http://www.ispf.gov.ua> – офіційний сайт Фонду соціального захисту інвалідів
9. <http://www.president.gov.ua> – офіційний сайт Президента України
10. <http://www.dcz.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби зайнятості України
11. <http://www.naiou.kiev.ua> – сайт Національної академії внутрішніх справ України
12. <http://www.nau.kiev.ua> – Нормативні акти України

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль – оцінювання за результатами практичних занять.

Контроль самостійної роботи – захист індивідуальних науково-дослідницьких завдань.

Підсумковий контроль – залік.

Сума балів за всі види навчальної роботи	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
67-74	D	Задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни